

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 8. septembra 1886.

Obseg: Krkoška repica. — Shramba krompirja. — Gozdne servitute. — Sol kot gnojilo. — Skupna naročitev gnojilne soli. — Vabilo k posvetovanji o ustanovitvi mlekarske zadrúge v Ljubljani. — Gospodarske izkušnje. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Car — pa knez Aleksander. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Krkoška repica.**

Krkoška repica, nemški Körbelrübe, lat Chaerophyllum bulbosum, je rastlina, ki marsikje divja raste, a se dá izvrstno porabiti kot prikuha ali pa za juho. Pridelovanje krkoške repice je redkokrat videti, akoravno ima vse lastnosti izvrstne zelenjadi. Koder ta repica dobro vspeva, tam se povsed izplača, jo pridelovati, ker jo dobro plačujejo kot fino zelenjad.

Krkoška repica ljubi bolj senčen kraj, ker v tacem kraju dobi bolj nežen in fin okus. Na sveže gnojeni grédi mrčes škoduje tej rastlini, zato je bolje izbrati dobro grédo, ki je bila prejšnje leto gnojena.

Krkoško repico je séjati od meseca avgusta noter do oktobra. Prihodnje leto meseca aprila ali maja pa grédo oplevemo ter toliko rastlin izrujemo, da ostale dobodo dovolj prostora. Rastline naj stojé ena od druge 8 do 10 centimetrov narazen. Poleti se ve da treba je zalivati. Meseca avgusta vzamejo se repice iz zemlje ter se jih spravi v pesek zakopane v kak prostor, kjer ne zmrzuje.

Poraba krkoške repice je pa taka-le: Shranjena naj bode repica vsaj do meseca oktobra, ker še le takrat postane okusna; najboljša je meseca decembra in januarija. Repica je pristaviti k ognju v mrzli vodi in se potem pusti nekaj minut vreti. Tako kuhani krkoški repici posmukniti je tako kožo doli, kakor se to običajno z mandelni naredi. Olupljena repica zamore se porabiti za v juho kot krompir za prikuho k mesu.

Seme „krkoške repice“ dobiti je brezplačno v pisarni c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Shramba krompirja.

Pri nas postane krompir spomladi zeló drag, to pa največ zarad tega, ker ga ne znajo naši kmetovalci ohranjevati ter ga morajo hitro porabiti ali jim pa pognije.

Krompir je shraniti v primerno klet, če pa te ni, ali če ne zadostuje, pa v kupe na prostem, koje s zemljo pokrijemo.

Pri shranjevanji krompirja v klet je posebno paziti, da je krompir dobro osušen, zato priporočamo pokopan krompir pustiti ležati nekaj časa na kakem suhem zračnem prostoru, da oveni. Ovenen krompir se posebno dobro obdrži ter je izvrstnega okusa. V topli ali vlažni kleti se krompir hitreje pokvari, kot pa na prostem v kupih, ki so s zemljo pokriti. Pri shranjevanji krompirja je sploh važneje paziti, da krompir ne gnije kot pa da ne zmrzne. Posebno velja to o krompirju, ki je pred sredo meseca septembra pokopan.

Ako nameravamo krompir na prostem shraniti, moramo za to odločiti kolikor se dá suh kraj. Suha peščena tla so najboljši prostor, ker pesek najmanj vlažnosti na-se vleče in najtežje zmrzne. Potem skopljemo jamo k večemu 1½ meter široko in le toliko globoko, kolikor zamoremo enkrat z lopato vbosti. V to jamo nasujemo krompir, tako da ima površje podobo strehe in da je krompir na sredi, to je, na grebenu kakih 80 cm. na debelem. Kup krompirja zagrnemo s slamo in ob stranéh toliko prsti na-nj namečljemo, da veter slame ne more odnesti. Greben naj pa ne bode s zemljo zasut, zato da razvijajoči se par zamore izpuhteti. Ko je enkrat krompir izpuhtel in se je bati mraza, naložimo na ves kup kakih 30 cm. na debelo zemlje. Ako vzamemo v poštev, da zemlja prevoduje dobro toploto, slama pa slabo, sledi iz tega, da moramo pokriti krompir s slamo precej na debelo in enakomerno, ker le slama varuje krompir pred mrazom.

Zemlja na kupu ima le namen, slamo pred mokroto varovati in nima za krompir nobene važnosti, kajti znano nam je, da zemlja v hudi zimi do 80 centimetrov globoko zmrzne. V krajih, kjer je posebno huda zima, treba je razun s slamo še pokriti kup na debelo tudi z listjem, jegličovjem itd. Posamezne kupe ni narediti večje kot tolike, da takrat, ko kup odpremo ob toplem vremenu, zamoremo ves kup krompirja v klet shraniti.

Tje in sem dobro je kupe ob toplem vremenu pregledati, in če treba, to je, če krompir prične gniti, prezračiti. To, pa kakor rečeno, sme se zgoditi le ob toplem vremenu.

Na ta način ohranjen krompir obdrži se prav dobro in se je gnjilobe le tedaj bati, če je krompir rasel na težkih tleh, bil moker shranjen ali pa če je uže na njivi pričel gnjiti. Krompir zadnje vrste se pa priporoča sploh kmalu prodati.

Gozdne servitute.

Na avstrijskem gozdarskem shodu, ki je bil meseca marca t. l. na Dunaji, predlagal je poslanec štajerske c. kr. kmetijske družbe dr. J. A. Heilsberg kot točko k prihodnjemu takemu shodu razgovor o gozdnih servitutah. Iz govora dr. Heilsberga posnamemo po ravnokar nam došlih tiskanih razpravah k tej zadevi to-le:

Dr. Heilsberg je po uvodnih besedah tako-le nadaljeval: Jaz hočem namreč govoriti o zadevi, ki iz gozdarstva samega izvira, to je gozdna servituta na gozd in pašo, s katero se je uže tolikrat pečala c. kr. kmetijska družba štajerska, štajerski deželni zbor in tudi državni zbor. Jaz hočem najprej od konkretnega izvajati, kako je stvar pri nas. Razmere med onimi, ki imajo kako pravico, in med onimi, ki so dolžni dati, izvrševati kako pravico, so ustvarile tako stanje, da ni koristno ne za eno, ne za drugo stranko.

Po manj važnih razpravah dr. Heilsberg nadaljuje: Kakošno je mnenje, in da to mnenje ni umetno narejeno, naj sledeče spričuje. Onemu, ki ima pravico do paše v gozdu, naredijo z različnimi naredbami porabo te pravice nemogočo. Izvršujejo različna pogozdovanja, zapirajo pota, utežavijo prehode in stavijo vsake vrste ovire, da tisto, kar se je lastniku paše privolilo, niti izvrševati ne more. Da to niso gole besede, pričajo cele prazne doline na Štajarskem, koje so kmetje morali zapustiti zaradi neznosnih razmer. Štajerski kmetovalec, ki brez živinarstva ne more obstati, je uže leta sem prisiljen, iz dežele za kruhom iti, kajti bolje se mu zdi, svoje posestvo pod nič prodati, kakor pa vse zgubiti. V nekaterih krajih Štajerske se je prebivalstvo za polovico skrčilo in uradniki sami trdijo, da v prihodnjih desetih letih bodo marsikateri kraji brez prebivalstva.

Jaz mislim, da take razmere ne morejo biti ugodne tudi onim ne, ki so s servitutom obteženi, kajti tudi med konservativne kmetje zamorejo zaiti mišljenja, ki so naravna in kakor so se uže pred kratkim pokazala.

To vprašanje se je resno obdelovalo v štajerski kmetijski družbi in deželnem zboru in vlada je bila zadovoljna, reč v pravi tir spraviti. Govorilo se je o tem, ali bi ne bilo dobro, Oger posnemati. Na Ogerskem so se zaradi tega, da so imeli v gozdu mir, pogodili uže pod 30 leti in si posestvo delili tako, da nima nobeden drug pravice v gozd hoditi kot posestnik, kmetje so za servitute odškodovali s tem, da so jim dali dele gozda v njih lastnino. To je en način, po katerem se dá reč rešiti, morda je še drug. Jaz bi pa slavni zbor prosil, da naj se izvrševalni odbor o tem posvetuje in prihodnjemu shodu primerne nasvete stavi.

Mi pa k razpravi dr. Heilsberga pristavimo: Tudi pri nas so razmere o gozdnih servitutah nesnosne postale, vsled česar živinoreja ter vsled tega blagostanje kmetovo hudo trpi, zato naj pa merodajni zastopi tudi o tem kaj ukrenejo v korist našega ubogega kmeta.

Sol kot gnojilo.

V navadnem pomenu besede sol ni gnojilo. Ona je le sredstvo, razkrojiti v gnoji nahajajoče se hranivne tvarine rastlin, da jih te laglje vsrkavajo in porablajo.

Imamo pa vendar izgledov, da so več let zaporedno trosili na travnike ali na vrte sol ter vsako leto mnogo pridelkov dobili. Ta vspeh vendar ni soli kot gnojilu pripisovati, ampak krepki zemlji, v kateri je sol razkrojila obilne hranivne tvarine rastlinam. Da se tako sčasoma zemlja izpije, to je resnično. Vendar tudi temu sol ni kriva nič, ampak gospodar, ki ne skrbi, da bi se zemlji odvzete tvarine s primerno gnojitvijo vračale.

Slabo juho moramo soliti, da je povžitna, pa redivna bolj ne bode zavolj tega, ker se je solila. Podobno moremo s soljo v zemlji, tudi slabe, še nahajajoče se tvarine rastlinam pristopne storiti, vendar bujno rast jim podaja le gnoj. Na 34 ar zadostuje 50 do 150 kilo soli. Zatorej morejo tudi manj premožni poskušnje delati s soljo ter se prepričati, splača se li ali ne. Svetujemo pa za poskušnje odbrano zemljo le do polovice s soljo potrositi, da se bolje pozna učinek; se vé, vsa zemlja mora poprej dobro pognojena in obdelana biti. Če tudi manjka časa in priložnosti, pridelke natančno preiskati, tehtati, bode uže zunanost rastlin dovolj kazala, kako je kaj sol pomagala nasproti oni polovici, kjer se nje ni nič natrosilo.

Vprašajmo se prvič, kedaj bi pravi čas bil za poskušnje s soljo? Kot odgovor nam more služiti glavno pravilo, da bode tisti čas v to svrhu najboljši, od katerega naprej lahko sklepamo, da bode sol popolnem razkrojena do tiste dobe, ko bode to delo rastlinam v korist. Ne bode torej treba soli v neposredno dotiko spravljati z rastlinami pa tudi ne preveč soli trositi, kakor nekateri delajo po svoji neprevidnosti.

Za travnike svetujemo izbrati pozno jesen ali zimo, ker na snegu se sol polagoma razkrojiva in zeló zredčena v zemljo prihaja tako, da ni lahko na škodo misliti za rastlino, ko bi se tudi neprevidno trosila sol.

Kjer imajo toliko gnojnice na razpolago, da travnike polivajo hitro po košnji, naj gnojnici soli dodejejo. To jako hasni in ob enem je treba gnojnico redko napraviti s prilivanjem vode. Sol se pa v gnojnico spravi, da bo razkrojena v njej do tiste dobe, ko se rabi za polivanje; tudi mora biti sol enakomerno razširjena po vsi gnojnici. Zatorej jo spravijo več dni poprej v gnojnično jamo ter jo z gnojnico vred večkrat premešajo. Nekateri tudi sol poprej na vodi raztopijo in zatem v gnojnico vlijejo. Pregosta gnojnica se z vodo zredči; tako je imamo več in tudi škodo zabranimo, katero naredi premočna gnojnica na travniku, kjer trave zamori; čez dolgo časa požene nova trava, ki pa ni lepa, ampak skoraj samo trdo steblovje, kakoršnega pogosto vidimo po vrtilih in blizu hiš. Živina nje ne žre, razven v sili. Take travnike kaže s soljo potrositi ali s solno vodo poškopiti, in kmalu požene lepa, mehka trava z deteljo pomešana.

Mokrim travnikom je treba poprej grabna narediti, mahovite pa obilneje s soljo natrositi, da se mah odpravi, če prav bi na prvi košnji radi tega manje se nakosilo. Mah raste, ker je dno premokro ali travnik pod senco bližnjega gozda.

Nekateri mečejo sol med pepel, apno, gips ali umetni gnoj, kar pomnoži veliko njegovo moč. Tudi se daje tako sol bolje raztrositi.

Tako nasoljeni travniki dajejo več in lepše krme in živina se jeseni po njih kaj rada pase.